

СЛЕНГ У СИСТЕМІ СУБСТАНДАРТНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті розглянуто поняття загального та спеціального сленгу у системі субстандартної лексики.

Ключові слова: жаргон, арго, сленг, соціолінгвістика, колоквіалізм

The thesis focuses on general and special slang in the system of substandard lexicon.

Key words: jargon, argon, slang, sociolinguistics, colloquialism

Такі видатні вчені, науковці, автори наукових праць та монографій, як Антрушина Г.Б., Афанасьєва О.В., Арнольд І.В., Бабіна А.К., Балабін В.В., Вілюман В.Г., Влахов С., Морозова Н.Н., Гальперін І.Р., Грачов М.А., Єлістратов В., Жирмунський В.М., Ілік Т., Корунець І.В., Латишев Л.К., Ліпатов А.Т., Ліхачов Д.С., Скворцов Л.І., Томахин Г.Д., Флорин С., Хом'яков В.А., Чередниченко О.Д. займались дослідженням походження терміну арго, сленг, вивчали особливості розвитку і функціонування "соціального різновиду мовлення", своєрідного мовного коду.

Теоретична значущість дослідження полягає у вичерпному аналізі явища загального і спеціального сленгу в системі субстандартної лексики, феномена арго як своєрідного мовного коду, "соціального різновиду мовлення".

Наявність явищ та феноменів, властивих культурі лише одній нації-носію мови, викликає об'єктивні труднощі для тлумачення подібних "культуронімів". Лінгвісти одноставно називають подібні мовні елементи "реаліями" або "національною лексикою".

Реалії можуть бути представлені як базовою лексикою (нейтральною), книжковою, так і мовними одиницями, що не відповідають мовній нормі (так званими колоквіалізмами, розмовною лексикою) [1; 7].

Цікавою та, безперечно, вартою уваги є наступна дефініція, концепт лінгвістичного терміна "лексика" (з грец. *lexicos* – словниковий, словесний) – це сукупність слів певної мови, її окремих сфер чи діалектів [1; 7; 8; 12; 17]. Звідси логічно випливає, що в фокусі нашої уваги перебуває саме лексика окремих сфер англійської мови, або американської англійської мови, а точніше соціального діалекту арго.

Такі вчені-лінгвісти, як Антрушина Г.Б., Афанасьєва О.В., Морозова Н.Н., Арнольд І.В., Вілюман В.Г., Гальперін І.Р. схиляються до поділу лексики на офіційну та неофіційну, або літературну та не літературну, тобто "formal and informal speech". Нас цікавить саме "informal style", або неофіційна лексика, тому що саме до цього типу включають сленг [1; 2; 4; 5].

Грачов М. А. та Хом'яков В. А. поділяють усю лексику на літературну та не літературну [6; 16]. До літературної лексики належать книжкові слова, стандартні розмовні слова та нейтральні слова. Антрушина Г.Б., Афанасьєва О.В., Морозова Н.Н., Арнольд І.В., Заботкіна В.І., Гальперін І.Р. тощо нейтральну лексику у своїх класифікаціях лексичних одиниць виносять за межі літературної, розрізняючи нейтральну, літературну та розмовну лексику [1; 2; 15]. Літературна та нейтральна лексика вживається або в літературі, або в усній мові в офіційній обстановці. Літературна мова включає терміни, поетичні, високолітературні слова, слова-архаїзми, застарілі слова, запозичення, а також так звані варваризми. Не літературну лексику поділяють на професіоналізми,

вulgаризми, жаргонізм, арг та сленг. Ця частина лексики відрізняється розмовним, неофіційним характером та емоційною забарвленістю [1; 3; 8; 11; 14; 17].

Так, за визначенням Дубічинського В. В. та Хом'якова В. А., професіоналізм – це слова, що використовуються невеликими групами людей, об'єднаних певною професією, наприклад, moonship, soft-landing.

Жаргонізм – соціальний діалект, відрізняється від літературної мови специфічною лексикою і вимовою, але не має власної фонетичної і граматичної системи. Як правило, це словник розмовного мовлення людей, зв'язаних певною спільністю інтересів, зокрема, жаргон англійських льотчиків: everything under control, watch your step.

Арг – мова вузької соціальної чи професійної групи, штучно створена з метою мовного відокремлення; відзначається головним чином наявністю слів, незрозумілих стороннім, наприклад, sap, grapple, forestall.

Вulgаризми – це грубі слова, що зазвичай не вживаються освіченими людьми в суспільстві, це спеціальний лексикон, що використовується людьми низького соціального статусу: засудженими, торговцями наркотиками, тобто відособленими маргінальними асоціальними групами, це мова затаврована суспільством, на яку накладено соціальне табу [14; 17].

Предметом нашого дослідження є один із різновидів субстандартної лексики – жаргон, а точніше його різновид – арг, що використовується вузьким колом людей, об'єднаних спільним ремеслом або колом інтересів. Інструмент їх спілкування, тобто лексичні засоби, є настільки індивідуальними, носять умовний характер та мають “узгоджене” значення, що робить їх незрозумілими поза межами цієї професійної чи соціальної групи. Якщо сленг є інтернаціональним лінгвістичним поняттям, то жаргон є суто національним феноменом, що не має відповідних аналогів в іншій культурі.

Видатний український учений-лінгвіст Максимов С. Є. диференціює та оперує поняттями сленг та жаргон як інтернаціональним та діалектним феноменом відповідно, тоді як Вілюман В. Г. іншого погляду, розрізняючи загальний сленг, тобто, той, що знаходиться за межами літературної мови, загальнозрозумілі та широко розповсюджені у розмовній мові образні слова та словосполучення емоційно-оцінкового відтінку. Ці слова претендують на новизну та оригінальність в якостях, які виступають синонімами слів та словосполучень літературної мови та спеціальний сленг, тобто слова та словосполучення того чи того професійного, чи-то класового жаргону.

Грачов М.А., Хом'яков В.А. теж схожої думки, заявляючи, що сам термін сленг у перекладі з англійської мови означає мову соціально чи професійно відособленої групи на перевагу літературній мові, що по суті, є рівнозначним спеціальному сленгу Вілюмана В.Г. та жаргону Максимова С.Є.; або варіант розмовної мови (в тому числі експресивно забарвлені елементи мови), що не співпадають з нормою літературної мови, що рівнозначно загальному сленгу Вілюмана В. Г. та сленгу Максимова С. Є. [4; 6; 16].

Загальний сленг, або просто сленг, знайшов широке розповсюдження і став зрозумілим для всіх соціальних верств населення, не викликаючи при цьому складності у тлумаченні і розумінні семантичного наповнення відповідних лексичних одиниць; він має яскраво виражений емоційно-оцінний характер з домінуванням експресивної функції над номінативною, що має на меті лише називати предмети чи явища, для чого покликана саме нейтральна лексика; загальний сленг відносно стійкий для визначеного періоду, хоча сленгізм і переходять легко в колоквиалізм, а також зникають з вжитку; цей різновид сленгу є не однорідним по своєму генетичному складу, оскільки його формують різноманітні джерела (жаргони, арг, професіоналізм, варваризми тощо); він є неоднорідним за ступенем наближення до фамільярно-розмовної мови, хоча в цілому він протистоїть їй як компонент просторіччя; загальний сленг іноді має фонетичні, морфологічні та синтаксичні особливості; він відрізняється генетично та функціонально від спеціального сленгу (арг, жаргону) [3; 4; 5; 7; 9; 13; 15; 17].

Цікаво, що, переходячи у сферу загального сленгу, жаргонізми втрачають свій вузький соціально-професійний характер та стають загальнозрозумілими для всіх носіїв мови. Тут відбувається перерозподіл лексики та фразеології [6; 9; 10; 13].

Спеціальний сленг – це специфічна лексика та фразеологія соціальних жаргонів, професійних говорів та арго (кент) злочинного світу [9,10].

Спеціальний сленг включає в себе: арго, кент, римований сленг, соціальні жаргони та професійні говори, “бек сленг” тощо.

Таким чином, розглянувши загальний і спеціальний сленг у системі субстандартної лексики, ми з’ясували, що досліджувані нами арготизми є американськими реаліями, що представлені мовними одиницями, які не відповідають мовній нормі (так званими колоквиалізмами, розмовною лексикою), оскільки сленг, або загальний сленг, є інтернаціональним лінгвістичним поняттям, то жаргон, іншими словами спеціальний сленг, є суто національним феноменом, що не має відповідних аналогів в іншій культурі.

Взагалі, сам термін “сленг” з’явився у вітчизняній лексикології відносно недавно. Поява цього слова була пов’язана з вивченням англословних культур [7; 12].

“Особливо пишно розцвітає сленготворчість у періоди значних соціальних змін, воєн, економічних і культурних зрушень, коли відчувається нагальна потреба іменувати те нове, із чим доводиться зустрічатися щодня” [7].

Жаргонізмами (франц. *jargon*, від галло-романського *gargone* – базікання) називаються слова, вживання яких обмежене нормами спілкування, прийнятими в певному соціальному середовищі. З цієї причини жаргонізми ще називають соціальними діалектизмами. Жаргонізми – це переважно такі специфічні, емоційно забарвлені назви понять і предметів, які мають нормативні відповідники в літературній мові і, відступаючи від неї, надають процесу спілкування атмосфери невимушеності, іронічності, фамільярності і т. д. [9; 10; 12; 14; 17].

Специфічною рисою жаргону є його відкритий характер. На відміну від нього, арго (франц. *argot* – жаргон) – умовна говірка певної соціальної групи з набором слів, незрозумілих для невідомих у справі цієї групи. В основі арго звичайно лежить загальнонародна мова та її граматична система, проте воно істотно вирізняється словниковим складом. Якщо жаргон – суспільна забава, мовна гра, підпорядкована бажанню посилити експресію, то арго є засобом спілкування антисоціальних елементів, що хочуть приховати свої наміри від решти членів суспільства. Це своєрідний мовний код [10; 11; 13].

Виникнення арго пов’язане ще з тим періодом історії мови доби феодалізму, коли існували замкнені корпорації ремісників бродячих торговців, жебраків тощо, які з метою самозахисту та відособленості від решти суспільства і збереження своїх професійних таємниць створювали спеціальні мовні коди.

Для створення таємного словника інколи користуються прийомом приховування форми (звучання) слова чи словосполучення. Яскравим прикладом такого таємного кода є “back slang”. Цей особливий жаргон отримав широке розповсюдження в середині позаминулого століття серед лондонських вуличних торговців, які зазвичай знаходились в “делікатних” відношеннях з поліцією. Сутність back slang заключається в тому, що слова, як правило, перевертались, при цьому зазвичай це були фонетичні “перевертання” з додатковими викривленням вимови, характерними для кокні. Наприклад, penny – yepur; two pence – owt yepur; fourpence – rouf yepur; seven pence – neves yepur; yes – say; look – cool; bones – enobs; police – slop.

Більш складним різновидом таємного сленгу є, за термінологією Е. Партриджа, centre slang (medial slang). Приховані форми (звучання) слова відбувається не простим перевертанням слів, а “розсіченням” слів навпіл та постановкою першої частини після другої, інколи з деякими доповненими викривленнями. Цей різновид так само, як і “back slang”, характерна в основному для кокні, зокрема: person – nosper; sweet – eetswee; quiet – ietqui; right – ightri; fool – oolfoo; cheek – eekcher; sentimental – mentisental.

В англійській лексикології арго – таємні “мови” – жаргони зазвичай називають кент, в іспанській мові – херманія, в німецькій – ротвелш, у французькій – арго. Арго – це професійний жаргон волоцюг, злодіїв, гангстерів та деяких інших суспільних груп (вуличних торговців тощо).

Узагальнюючи вищеподане, можна зробити такі висновки: арго – це особлива лексично-семантично-словотвірна система; арго використовують із метою ідентифікації групової належності співбесідника та конспірації мовлення; арготизми мають особливе емоційно-експресивне забарвлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антрушина Г. Б., Афанасьєва О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка: Учебн. пособие для студентов. – 3-е изд., стереотип. – М.: Дрофа, 2001. – 288 с.
2. Арнольд И. В. Экспрессивные средства английского языка: сборник научных работ/ Ленинград. гос. ин-т им. А. И. Герцена; – Л.: ЛТПИ, 1975. – С. – 123-126.
3. Бабина А. К. Терминологическое поле в исследованиях социолекта. – М., 2002.
4. Виллюман В. Г. О способах образования слов сленга в современном английском языке//Учен. зап. Ленингр. гос. пед. ин-та им. А. И. Герцена, 1955. – Т. III. – С. 47-50.
5. Гальперин И. Р. О термине “сленг” // “Вопросы языкознания”. – 1956. – №6.
6. Грачев М.А. Механизм перехода арготизмов в общенародный язык// Русский язык в школе. – 1996. – № 5. – С. 34-37.
7. Жирмунский В. М. Национальный язык и социальные диалекты. – Ленинград, 1936.
8. Ілік Т. Соціальні варіанти мови та їх термінологічне окреслення // Мовознавчі дослідження. Збірник наукових праць. – Донецьк: ДонДУ, 2000. – С. 67-73.
9. Липатов А.Т. Русский сленг и его соотнесенность с жаргоном и арго // Семантика и уровни ее реализации. – Краснодар, 1994.
10. Лихачев Д. С. Арготические слова профессиональной речи // Статьи ранних лет. – Тверь, 1993. – С.95-138.
11. Маковский М. М. Языковая сущность современного английского “сленга” // “Иностранные языки в школе”, 1962.
12. Скворцов Л. И. Литературный язык, просторечие и жаргоны в их взаимодействии. – Л., 1970. – 132с.
13. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект // Українська мова. – 2000. – №1. – С.55-69.
14. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів/За заг. ред. д-ра філолог. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД “ШКОЛА”, 2006. – 1008 с.
15. Томахин Г. Д. США. Лингвострановедческий словарь. – М., 2000. – 576 с.
16. Хомяков В. А. Введение в изучение основного компонента англ. просторечия. – Вологда, 1971, С. – 29-39, 104.
17. Хомяков В. А. О специальном сленге. Вологда, 1968, С. – 6-22.
18. Collins English Dictionary, Third Ed. – Harper Collins Publishers, 1991.
19. Partridge. E. A Dictionary of Slang and Unconventional English. London, 1963, vol. 1, p. 782
20. Robert Paul. Dictionnaire alphabetique et analogique de la langue française. Alain Rey, ed. Paris: Le Robert, 1985. – 642 p.